

10.10.2016

Lausunto ulkoasiainvaliokunnalle

VNS 6/2016 vp Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

Rauhanvälitys on kustannustehokas kansainvälisen politiikan työkalu, jonka käyttö hyödyttää konfliktin osapuolia, kansainvälistä yhteisöä sekä myös Suomea. Uusia rahoitusinstrumentteja ei tarvita, vaan olemassa olevia instrumentteja kuten kehitysapua tulee käyttää tehokkaammin ja rohkeammin rauhanvälityksen tukemiseen.

Suomen perustuslain ensimmäisen pykälän mukaan *”Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskunnan kehittämiseksi”*. Rauhanvälitys on myös yksi ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon määrittelemistä painopisteistä. Voidaan sanoa, että rauhanvälitys on osa suomalaisten dna:ta.

Kun ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko julkaistiin, ulkoministeri Timo Soini totesi, että Suomen on ulko- ja turvallisuuspolitiikassaan varauduttava nopeisiin ja arvaamattomiinkin muutoksiin toimintaympäristössään, josta emme halua emmekä voi eristäytyä. Rauhanvälityksen avulla Suomi saa kriittistä tietoa siitä, mihin sekä maailman keskeiset konfliktit että niihin liittyvät alueelliset ja kansainväliset suhteet ovat kehittymässä. Lisäksi saadaan ensikäden tietoa hiljaisista, kyteivistä konflikteista, jotka eivät vielä ole ylittäneet uutiskynnystä. Rauhanvälityksen kautta Suomi voi profiloitua käytännönläheisenä ja ratkaisukeskeisenä toimijana kansainvälisessä yhteisössä sekä vahvistaa mielikuvaa suomalaisista arvoista ja käytännöistä, jotka ovat aina olleet Suomen kansainvälisen maineen keskiössä. Kokonaisuudessaan rauhanvälityspyrkimykset - sekä virallisella, että epävirallisella tasolla - liittävät Suomen entistä tiukemmin osaksi kansainvälistä yhteisöä, mikä on edellytys siihen, että pystymme varautumaan nopeisiin ja arvaamattomiin muutoksiin.

Tällä hetkellä konfliktien synnyssä ja kulussa on nähtävissä kaksi suurta trendiä, jotka vaikuttavat siihen millä tavoin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tulisi rakentaa. Konfliktit eivät ole maantieteellisesti rajattuja valtioiden välisiä kiistoja vaan **sotaa käydään valtiollisten ja ei-valtiollisten toimijoiden välillä. Niissä on myös vahvoja alueellisia ulottuvuuksia.** Konkreettisia esimerkkejä tästä voidaan nähdä mm. Ukrainassa ja Syyriassa. Näiden trendien vuoksi rauhanvälitys ja dialogit ovat entistä tärkeämpiä. Kun tarkastellaan esimerkiksi terroristiryhmien toiminnan loppumista, 43 % tapauksissa toiminta loppui poliittisen prosessin kautta, 40 % loppui paikallisten turvallisuusviranomaisten toiminnan avulla ja vain 7 % tapauksissa terroristiryhmät lopettivat toimintansa kansainvälisesti johdettujen sotilastoimien avulla. Samaan tapaan alueelliset jännitteet ovat erittäin vaikea ratkaista sotilaallisin keinoin ja tällöin pahimmat skenaariot saattavat toteutua.

Suomessa on paljon osaamista rauhanvälityksestä. Viime viikkojen uutiset mm. Pekka Haaviston valinnasta Euroopan Rauhaninstituutin puheenjohtajaksi ja Ilkka Kanervan nimitys Etyjin rauhanvälityksen erityislähettilääksi ovat vahvoja indikaattoreita siitä, että Suomen pitkäaikaista työtä rauhan eteen arvostetaan maailmalla. Vaikka rauhanvälitys, dialogit ja siihen läheisesti liittyvät teemat kuten hauraat valtiot, konfliktinhallinta ja kestävä kehitys saavat paljon ansaittua tunnustusta myös ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa, hallituksen toimet ovat olleet osaksi räikeässä ristiriidassa sen itse asettamien tavoitteiden kanssa. Yhtenä karkeimmista esimerkeistä voidaan mainita CMI:n vuoden 2015 lähes 40 % määrärahaileikkaukset. CMI:n perustaja ja hallituksen puheenjohtaja presidentti Martti Ahtisaari on yksi maailman arvostetuimmista rauhanvälittäjistä ja hänen perustamansa CMI on maailman johtavista yksityisistä konfliktinratkaisujärjestöistä. Tämä selviää myös Suomen ulkoministeriön viime keväänä teettämästä CMI:n työn laaja-alaisesta evaluaatiosta. Tämän arvion mukaan CMI:n toiminta on ainutlaatuista ei vain Suomen kannalta vaan myös globaalissa mittakaavassa ja tämän lisäksi työ on sekä kustannustehokasta että sillä saada aikaan merkittäviä vaikutuksia.

Seuraavilla rahoituskierroksilla tulisi varmistaa, että CMI:n ja muiden keskeisten suomalaisten toimijoiden suomalainen tuki on samalla tasolla kuin niiden kansainvälinen arvostus, todettu vaikuttavuus ja työn laatu.

Koska resurssit ovat vähäiset, olemassa olevia resursseja ja instrumentteja tulisi suunnata ja kasvattaa siten, että ne vastaavat Suomen itse itselleen määrittelemiä tavoitteita.

Tässä esimerkkejä kriittisistä kohteista ja toimintatavoista:

- **Kehityspolitiikka** antaa erinomaisen viitekehyksen Suomen osallistumiselle rauhanvälitystoimiin. Globaalin kehitysagendan 2030:n yksi painopiste on rauha ja turvallisuus (tavoite 16) ja myös Suomen kehityspoliittisesta ohjelmasta löytyy painopistealue, jonka sisällä voidaan rahoittaa rauhanvälitystä. Kehitysrahoituksen avulla voidaan rahoittaa sekä suomalaisia että kansainvälisiä järjestöjä ja rahoituksen varmistamiseksi tarvitaan valitun linjan mukaisia päätöksiä.
- Ulkoministeriölle tulee taata tarvittava määrä **joustavia resursseja**, joita voidaan nopeasti käyttää rauhanvälitystoimintaan, äkillisten tarpeiden mukaan. Menestyksekkään rauhanvälityksen kulmakivi on kyky reagoida nopeasti muuttuviin tilanteisiin. Ilman joustavaa rahoitusta Suomen apu ei mene perille.
- Tehokkaan rauhanvälityksen lähtökohta on **yhteistyö** eri toimijoiden kesken. Suomen tulee etsiä luovia ratkaisuja, uusia yhteistyömuotoja ja käyttää poliittista pääomaansa siihen, että suomalaiset toimijat saavat tukea ja pystyvät tukemaan rauhaa tilanteissa, joissa sodan osapuolina on niin valtiollisia, ei-valtiollisia kuin alueellisiakin toimijoita. Tämä koskee sekä perinteisiä poliittisia nimityksiä, siviilikriisinhallinta- ja rauhanturvatehtäviä sekä uusia yhteistyömalleja suomalaisten ja kansainvälisten järjestöjen ja mahdollisesti yritysten kesken.

Ville Brummer

Ohjelmajohtaja, Crisis Management Initiative